

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 378.035-057.875(045)

В. Б. Череватюк,
кандидат історичних наук, доцент
Д. Ю. Бондаренко,
магістрант

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: НЕБАЙДУЖИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

У статті автори аналізують особливості періоду студентства, пов'язаного передусім з навчанням у вищому навчальному закладі, з опануванням багатьох нових дисциплін, необхідних для фахового становлення особистості. Охарактеризовані також чинники, які впливають на процес соціалізації, такі як наукова та громадська діяльність, студентські виховні заходи.

Ключові слова: соціалізація, студентська молодь, навчальна діяльність, наукові заходи, виховні заходи.

Постановка проблеми та її актуальність. Україна сьогодні потребує масштабної модернізації всіх сфер життя. В цьому контексті дуже важливо, як проявить себе наша молодь, і як вона може вплинути на ключові загальнодержавні процеси та на результат тих реформ, які так важко розпочинаються. Останнім часом дуже багато говоримо про розвиток у молодого покоління проєвропейських і ліберальних поглядів, мотивацію молоді до змін, реформ та активного громадського життя. При цьому розуміємо, що будь-який шлях змін дуже непростий, спочатку має визріти розуміння проблематики, тоді воно має трансформуватися у позитивний розвиток країни. Якщо ж у даній проєкції подивитися на молодіжну політику нашої держави, то тут виникає багато думок і запитань стосовно того, як відповідні урядові структури справляються з покладеними на них завданнями. Світова практика яскраво свідчить, що лише доказова молодіжна політика має зміст. Простіше – те, що доведено чи показує позитивні результати, має існувати і розширюватися можливостями держави. А у нас, по-суті, молодь живе своїм життям, час від часу стикається із державними структурами, які мають у своїй назві слово «молодь», проте вони явно не є середовищем, що консолідує чи направляє молодіжний розвиток. Цікавою з цієї точки зору є стаття Івана Крулько в «Українській правді», написана напередодні Дня молоді 2015 року «Жодних рішень про молодь без молоді», у якій зроблена спроба дати

відповідь на актуальне питання, як забезпечити реальну участь молоді у процесі оновлення країни [3], удосконалити підходи до управління процесом соціалізації молоді, яка являє собою процес становлення особистості, поступове застосування нею вимог суспільства, придбання соціально значимих характеристик свідомості і поведінки, які регулюють її взаємини із суспільством.

Мета даної статті – дослідити на реальному прикладі проблеми, пов'язані із соціалізацією студентської молоді, та запропонувати шляхи їх вирішення.

Аналіз досліджень і публікацій. Вплив на соціальне становлення індивіда та входження його в соціум досліджували цілий ряд зарубіжних учених, зокрема, Т. Адорно, Ш. Берн, Е. Дюркгейм, Е. Еріксон, Л. Колберг, Ч. Кулі, Р. Мертон, Д. Рісмен, Т. Парсонс, Ж. Піаже, Г. Тард, З. Фрейд, К. Хорні. Серед українських авторів, які зробили внесок у розробку проблеми, можна відзначити таких: В. Андрущенко, В. Бех, І. Бех, Є. Бистрицький, Л. Бондаренко, В. Войтко, Г. Волинка, В. Волович, В. Горський, Л. Губерський, І. Зязюн, В. Кремень, М. Лукашевич, В. Москаленко, М. Михальченко, І. Надольний та ін. Проте питання, пов'язані із процесом соціалізації студентської молоді, досліджені лише фрагментарно.

Виклад основного матеріалу. У процесі соціалізації формуються соціальні якості, знання, вміння, відповідні навички, що дає людині змогу стати дієздатним учасником соціальних від-

носин. Згідно з найпоширенішим визначенням, соціалізація (від лат. *socialis* – суспільний) – це процес входження індивіда в суспільство, засвоєння та пристосування індивіда до соціально-економічних умов, рольових функцій, соціальних норм, що складаються на різних рівнях життєдіяльності суспільства, до соціальних груп і соціальних організацій, соціальних інститутів, що виступають як середовище життєдіяльності [2, с. 74]. Особливу соціальну категорію молодих людей складає студентська молодь. Ні для кого сьогодні не секрет, що для того, аби підготувати не тільки висококваліфікованого фахівця, а й особистість з високою громадянською позицією, потрібні серйозні зміни у самому студентському середовищі у вищих навчальних закладах. Вже з першого курсу студенти мають привчатися до того, що вони самі можуть керувати своїм життям, в даному випадку навчанням, особистим часом, дозвіллям, нести відповідальність не тільки за своє майбутнє, а й майбутнє країни. А спостерігаємо часто зовсім іншу картину. Перейшовши після школи у новий життєвий етап – студентство, молодь часто намагається якомога скоріше подорослішати. Дійсно, подалі від батьків, вилетівши із сімейного гніздечка, часом навіть найзразковіші вчорашні школярі соціалізуються з великими труднощами. І тут, на наш погляд, уже вищий навчальний заклад має створити належні умови для виявлення та розвитку здібностей кожного з тих молодих людей, що вступили на навчання. Саме в у цій царині Юридичний інститут НАУ має позитивний досвід, зокрема у проведенні заходів, які допомагають вчорашнім школярам адаптуватися до нових умов. Так, вже десятий рік поспіль Студентська рада Юридичного інституту, за підтримки первинного профспілкового комітету та дирекції організує інтелектуальне змагання між першокурсниками з метою виявлення серед них найбільш ерудованих, допитливих і обізнаних студентів. Крім того, традиційними стали також «Дебюти першокурсника», де кожен з новачків може продемонструвати і розкрити свій талант. Задля формування духовності майбутніх юристів, розвиток їх естетичних впоглядань, виховання у кращих традиціях національної культури, наставники разом із студентами щомісяця відвідують музеї, театри, виставки тощо. І тут, звичайно ж, неможливо заперечити роль студентських самоврядних структур та педагогів-наставників, які активно працюють у

напрямку виявлення талантів та здібностей молодих людей, що приходять навчатися у вищий навчальний заклад. Намагаються дати можливість кожному проявити себе в тій сфері, де він буде почувати себе комфортно і отримає можливість всесторонньо розвиватися.

Одним із видів діяльності студента під час навчання є наукова робота. Безумовно, не кожна людина має творчі та наукові здібності. Головне – бажання і воля. Сьогодні в ЮІ НАУ студентам вже з першого курсу пропонують різноманітні наукові заходи, такі як конференції, семінари, конкурси, тренінги, симпозиуми, читання, правничі школи, відвідуючи які, бодай у якості слухача, студент може виявити для себе певні цікаві моменти, які в подальшому будуть слугувати поштовхом для нових досліджень і відкриттів. Безперечно, думати, осмислювати, доходити до певних висновків та викладати свої погляди – важка, системна та наполеглива праця, але як же приємно тримати у руках збірник, в якому надрукована твоя особиста наукова робота! А починається все з розуміння того, що будь-яке, навіть найменше наукове дослідження бере свої витoki з ідеї та інтересу до певної теми. З часом приходиться розуміння закономірності у досліджуваних процесах, текстах, статистичних даних або, навпаки, студент знаходить помилку у твердженнях і категорично не погоджується з тезами якогось автора. Ідея може з'явитися з будь-чого та бути будь-якою. Але починаючи науковий пошук, краще зосередитися на шматочку конкретної теми, пропрацювати його якісно, аби потім не загубитися в багатошаровій тематиці та не надати поверхневий аналіз. Тут звичайно ж на допомогу молодому науковцю приходять викладач, так як без наукового керівника дуже важко довести почату наукову розробку до завершення. В ЮІ НАУ працюють досвідчені науково-педагогічні працівники, які можуть порекомендувати відповідну літературу, вказати на методи, доцільні для ефективного дослідження. Власне тому, за п'ять років навчання у кращих студентів Юридичного інституту є суттєвий науковий доробок, який вони використовують для підвищення рейтингу при вступі в магістратуру та розвитку подальших наукових досліджень.

Процес соціалізації студентства підтримує на належному рівні спілкування та співпраця молодих вчених із студентами, яка відбувається у ході проведення спільних наукових заходів і

породжує нові та прогресивні думки, які так необхідні нашій країні в період здійснення глобальних реформ. Особливо це стосується сфери юриспруденції, позаяк виявлення та дослідження хоча б на теоретичному рівні нагальних проблем правової дійсності закладає підвалини для подальшої праці у напрямку вдосконалення як окремих інститутів, так і правової системи в цілому.

Звичайно ж саме студентська молодь, зацікавлена у науковому житті, здатна виправдати сподівання мільйонів співгромадян на достойне життя. І в першу чергу – студенти-правники, адже, в подальшому, зі студентської лави вони підуть у найважливіші державні структури, робота в яких потребує неабиякого рівня професійної майстерності. Звичайно, цей рівень формується роками, але основи закладаються ще в студентському віці. Тому існування в межах Юридичного інституту Національного авіаційного університету такого структурного підрозділу, як Наукове товариство студентів і аспірантів (НТСА ЮІ), є важливим елементом у системі заходів з підвищення рівня правової освіти громадян.

У своєму локально-правовому акті – Положенні – НТСА ЮІ, як самоврядне об'єднання, окреслило такі основні завдання, як: розкриття та розвиток здібностей студентів у різних напрямках наукової діяльності; закріплення у студентів теоретичних та практичних знань; сприяння розвитку творчого мислення та досягнення синергічного ефекту в освоєнні навчальних дисциплін; а також здійснення науково-практичної діяльності шляхом залучення студентів на добровільних засадах до самостійної або колективної науково-дослідної та громадської організаційної роботи. Якщо проаналізувати результативність роботи цієї самоврядної студентської структури, то її роль в організації та проведенні різного роду наукових заходів в ЮІ є беззаперечною. Так, протягом кожного навчального року більше 300 студентів ЮІ приймають участь у наукових заходах, які проводяться як в університеті, так і поза його межами. Тільки в Юридичному інституті НАУ щороку відбуваються 4 науково-практичні конференції та більше 10 круглих столів за участю відомих вчених з України та зарубіжжя, також стали традиційними заходи, організовані за сприяння Координаційної ради молодих юристів при Міністерстві юстиції України (Всеукраїнський правовий VIP-турнір з правознавства, правничі школи тощо). Щодо конференцій в інших країнах

та вищих навчальних закладах України, то наші студенти також активно долучаються до обговорення актуальних проблем в сфері державо- і правотворення. Студенти ЮІ, насамперед члени НТСА, підтверджують високе звання обраного напряму «Право», демонструючи набуті знання у відкритих дискусіях з найактуальніших питань правової дійсності, про що свідчать численні нагороди, отримані протягом навчального року студентами різних курсів.

Особливу увагу керівництво НТСА ЮІ приділяє розширенню кола партнерських зв'язків із представниками студентської науки з інших юридичних вищих навчальних закладів. Своїми здобутками студенти підтримують гідну репутацію власної Альма Матер і сприяють піднесенню її авторитету як на всеукраїнському, так і на міжнародному рівні.

Продовжуючи проблему сприяння успішній соціалізації студентської молоді, варто зазначити, що є діти, які приходять із шкільної лави і не відразу можуть адаптуватися до студентських реалій, до нових викликів. Тому, вважаємо, що було б доречним мати у штаті співробітників кожного з факультетів ВНЗ хоча б одного фахівця – психолога, який би допомагав правильно зорієнтуватися першокурснику. Адже, навіть не помилившись у виборі професії, не завжди відразу можна знайти саме те середовище, яке б максимально сприяло як особистісному розвитку, так і було б корисним для оточуючих. Кваліфікована допомога у пошуках саме такого «симбіозу» особистого і суспільного, на наш погляд, значно пришвидшила б процес побудови громадянського суспільства у нашій державі, позаяк особа, яка знаходить своє місце у житті, стає щасливою, в неї виникає бажання допомогати у цьому іншим. Таким чином, значно зменшується рівень соціальної напруги та антагонізму в суспільстві, людська енергія направляється на створення, а не руйнацію.

Зрозуміло, що процес соціалізації особи триває протягом усього життя. Однак, чи не найважливішу важливу роль у формуванні її світогляду відіграють саме роки навчання. Пройшовши етапи студентських курсів, особливо початкових, вже не так дивишся на все, що тебе оточує. Це так звана «школа молодого бійця»: як проведеш перший бій (насамперед, з самим собою), так буде і надалі. Тому, аби не відчувати гіркоти поразки в майбутньому, не сумувати за даремно потраченим часом, необхідно пройти через бар'єри невпевненості,

страху та сумнівів на самому початку шляху під назвою «доросле життя».

Сучасна українська молодь живе в епоху докорінних соціально-економічних та політичних перетворень. З урахуванням цього конкретно-історичного моменту, потреб держави, економіки та перспектив розвитку здійснюється реформування системи вищої освіти. Важливою рисою таких реформ є зміна ролі студентства, яке завжди потенційно являло собою одну із найголовніших рушійних сил розвитку новітньої української державності.

Невід'ємною рисою демократичного суспільства, до побудови якого так прагне Україна, є наявність та ефективне функціонування громадського самоврядування – гарантованого державою права і реальної здатності громадян самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва в межах, визначених законодавством. В новому законі «Про вищу освіту» цьому питанню приділяється значна увага. Насамперед, це стосується студентських самоврядних структур (ст. ст. 40, 41). Вони наділяються доволі широким спектром повноважень, що, в свою чергу, значним чином може впливати на процес прийняття важливих для долі вищого навчального закладу управлінських рішень. Зокрема, йдеться про участь органів студентського самоврядування в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування. Також за погодженням з їх представницьким органом приймаються рішення про відрахування студентів (курсантів) та їх поновлення на навчання; призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника ВНЗ; затвердження правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу в частині, що стосується осіб, які навчаються тощо [1].

Необхідно звернути увагу і на підвищення важливості ролі наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених. В новому законі вони наділяються правом представляти інтереси студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених перед адміністрацією вищого навчального закладу та іншими організаціями з питань наукової роботи та розвитку академічної кар'єри. Зважаючи на останнє, на наш погляд,

особливо важливим завданням є налагодження реальних механізмів взаємодії НТ із Національною академією наук України та національними галузевими академіями наук, науковими та науково-дослідними установами в контексті апробації наукових досліджень.

Виховання молоді, яка вже зі студентських лав починає формувати ядро української інтелігенції, потребує особливої уваги. Плекання майбутньої національної еліти, сприяння збагаченню й оновленню інтелектуального генофонду країни – ось завдання, які нині стоять перед вищими навчальними закладами на рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Висновки. Міжнародний досвід доводить, що завдяки самоврядуванню (як громадському в цілому, так і студентському, зокрема) можна створити певну життєздатну систему, яка могла б працювати на майбутнє суспільства. Тож будемо сподіватись, що задекларовані в новому законі положення матимуть реальне втілення в українській дійсності, що сприятиме підвищенню рівня правової свідомості та культури населення, починаючи вже зі студентських лав. Потребує удосконалення і законодавство, так як молоді люди повинні мати зрозумілий і комплексний механізм у вигляді закону, який розширює їх можливості та залучає до громадсько-політичного життя. Крім того, потрібно нарешті чітко визначити, які інститути громадянського суспільства працюють з молоддю, передбачити спеціальну програму навчання, яка, як і в більшості країн ЄС, готуватиме молодіжних працівників. Важливо, звичайно ж, щоб всі ці ідеї були реалізовані, а не залишились на папері.

Література

1. *Про вищу освіту*: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – Ст. 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. *Бурдые П.* Социология социального пространства: Пер. с франц. / Ин-т экспериментальной психологии / П. Бурдые. – СПб.: Алетейя, 2005. – С. 74.
3. *Крулько І.* Жодних рішень про молодь без молоді / І. Крулько // Українська правда. – 27 червня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/27/7072573/>

В. Б. Череватюк, Д. Ю. Бондаренко

Социализация студенческой молодежи: небезразличный взгляд на проблему

В статье авторы анализируют особенности студенческого периода, который связан в первую очередь с учебой в высшем учебном заведении, с усвоением многих новых учебных дисциплин, необходимых для профессионального роста личности. Дается также характеристика факторов, которые влияют на процесс социализации, таких как научная и общественная деятельность, студенческие воспитательные мероприятия.

Ключевые слова: социализация, студенческая молодежь, учебная деятельность, научные мероприятия, воспитательные мероприятия.

V. Cherevatyuk, D. Bondarenko

Socialization of students: Concerned view on the issue

In the article, the authors analyze the period of studentship associated primarily with studying at institutions of higher education, with the mastering of many new disciplines, which are necessary for professional identity formation. It is characterized by the factors that influence the process of socialization, such as scientific and social activities, student educational activities.

Key words: socialization, students, educational activity, scientific events, educational activities.